

Aan de voorzitter van de Staatscommissie Grondwet
Mw. mr. W.M.E. Thomassen
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Datum: 30 november 2009
Betreft: aanbevelingen van het NJCM t.b.v. de herziening van de Grondwet

Geachte mevrouw Thomassen,

Op 8 oktober jongstleden hield het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) ter gelegenheid van zijn 35-jarige bestaan een lustrumcongres met als titel: *'16 Miljoen BN'ers? Bescherming van Persoonsgegevens in het Digitale Tijdperk'*. De uitgewerkte bijdragen van de diverse sprekers, workshopinleiders en -voorzitters zullen rond maart 2010 verschijnen in de vorm van een lustrumbundel. Deze bundel zal een belangrijke inspiratiebron vormen voor het toekomstige beleid van het NJCM op het terrein van digitalisering en mensenrechten. De inhoud van de lustrumbundel zal hopelijk ook vele anderen tot inspiratie kunnen dienen.

Graag stellen wij u reeds vóór de publicatie van de lustrumbundel op de hoogte van de belangrijkste conclusies en/of aanbevelingen van het congres voorzover die relevant kunnen zijn voor de herziening van de Grondwet. Hiertoe geven wij in deze brief een opsomming van aanbevelingen die tijdens het congres de revue passeerden, waar nodig door ons aangevuld of verduidelijkt. Voor verdere informatie verwijzen wij u graag naar een samenvatting van hetgeen ter sprake is gekomen tijdens het congres en naar de notulen van het congres die wij bijsluiten (deze stukken staan tevens op de website van het NJCM). De inhoud van deze brief heeft een openbaar karakter. Er is dan ook geen beletsel om deze brief te plaatsen op uw (en onze) website.

- 1) Het onderscheid tussen het grondrecht op privacy en het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens (nu artikel 10 Grondwet) is essentieel. Dit onderscheid kan helder worden gemaakt door elk van deze grondrechten zelfstandig en concreet nader in te vullen. Dit zou kunnen worden vormgegeven aan de hand van de artikelen 7 en 8 Handvest Grondrechten Europese Unie. Idealiter zou de formulering van beide rechten tevens zo moeten zijn dat deze horizontale werking mogelijk maakt.
- 2) Het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens zou gekoppeld moeten worden aan een aantal relevante kernbeginselen, die kunnen dienen als grondwettelijke ankerpunten, nader uit te werken bij wet in formele zin; bijvoorbeeld wettelijke

voorzienbaarheid, noodzakelijkheid, proportionaliteit, doelbinding, transparantie, voorlichting, verantwoordelijkheid, integriteit, identiteit en keuzevrijheid.¹

- 3) In de herziene Grondwet zou expliciet aandacht kunnen worden besteed aan het recht op een *effective remedy*, zowel met betrekking tot verwerking van persoonsgegevens door overheden als door private partijen. Hierbij valt onder meer – voor wat betreft rechtsbescherming jegens de overheid – te denken aan de invoering van een algemeen individueel informatierecht inhoudende dat elke burger een verzoek kan richten tot een centraal overheidsorgaan strekkende tot het verkrijgen van een schriftelijk en/of digitaal overzicht van alle persoonsgegevens die op dat moment door enige overheidsdienst met betrekking tot de verzoeker zijn verwerkt.²
- 4) Dit informatierecht bedoeld onder 3 (nader uit te werken in bijvoorbeeld een Wet Openbaarheid Persoonsgegevens) zou kunnen worden versterkt met een vernieuwd (nu nog slechts ‘gecompartimenteerd’ werkend) recht op inzage in die persoonsgegevens en een recht op correctie binnen een redelijke termijn van specifieke persoonsgegevens voor zover deze onjuist of onvolledig zijn. Behandeling van deze rechten zou moeten zijn belegd bij het centrale overheidsorgaan bedoeld onder 3.
- 5) In samenhang met het bovenstaande valt voorts veel te zeggen voor de invoering van een nieuw recht ter erkenning en bescherming van de virtuele identiteit van de burger. Deze virtuele identiteit bestaat uit het geheel van persoonsgegevens die over een individuele burger zijn opgeslagen, waaronder hetgeen door koppeling van deze gegevens wordt of kan worden geregistreerd. De burger dient inzage en zeggenschap te hebben over zijn virtuele identiteit en moet een adequate remedie hebben indien sprake blijkt te zijn van identiteitsverwarring of -fraude.³
- 6) Het verdient aanbeveling om de invoering van een nieuw grondrecht op de vertrouwelijkheid en integriteit van computersystemen te onderzoeken. In dit verband kan recente jurisprudentie van het Duitse Bundesverfassungsgericht ter inspiratie dienen.⁴

¹ Vergelijk bijvoorbeeld het recente *Joint Proposal for a Draft of International Standards on the Protection of Privacy with regard to the processing of Personal Data* (International Conference of Data Protection and Privacy Commissioners, Madrid, 5 November 2009), Part II: Basic Principles; beschikbaar op www.privacyconference2009.org.

² Zie in dit verband ook artikel 110 Grondwet: “De overheid betracht bij de uitvoering van haar taak openbaarheid volgens regels bij de wet te stellen.” Vergelijk tevens het recente *Kabinetsstandpunt inzake advies Commissie Brouwer-Korf en evaluatie van de Wet bescherming persoonsgegevens* (3 november 2009), *Kamerstukken II*, 2009/10, 31 051, nr. 5, pp. 5, 9: “Het kabinet herkent zich met name in de verwachting van burgers dat transparant is wat er met hun gegevens gebeurt (...). Het kabinet wil de bestaande verplichtingen tot informatie versterken (...).”

³ Vergelijk *Kabinetsstandpunt*, *supra* noot 2, pp. 5, 22-24: “Het kabinet kiest voor een nieuwe benadering voor de verwerking van persoonsgegevens (...). Deze benadering doet meer recht aan de wens van de burger om zoveel mogelijk vrijheid te hebben om zelf te beslissen over de verwerking van zijn persoonsgegevens. (...) Een belangrijke rol bij de bescherming van persoonsgegevens is weggelegd voor de burger zelf. Hij is immers de eigenaar van zijn eigen gegevens. (...) Het kabinet is dan ook van mening dat de burger zo veel mogelijk in staat dient te worden gesteld om zelf zeggenschap te hebben en te houden over het gebruik van zijn gegevens. Onrechtmatig gebruik maakt een inbreuk op deze autonomie van de burger.”

⁴ Zie Bundesverfassungsgericht 27 februari 2008 (1 BvR 370/07 en 1 BvR 595/07), *NJCM-Bulletin* 2008, pp. 990-1004, m.nt. M.M. Groothuis. Zie tevens P. de Hert, K. de Vries en S. Gutwirth, ‘Duitse rechtspraak over remote searches, datamining en af luisteren op afstand. Het arrest Bundesverfassungsgericht 27 februari 2008 (Online Durchsuhung) in breder perspectief’, *Computerrecht* 2009, nr. 5, pp. 200-211.

- 7) Het grondrecht thans vastgelegd in artikel 13 Grondwet dient bij herziening verruimd te worden tot een volwaardig, techniek-onafhankelijk grondrecht ter bescherming van alle (ook digitale) communicatie.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om het bovenstaande mondeling nader toe te lichten.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink. The initials 'Q.A.M.' are written in a stylized, circular fashion at the top left. Below them, the name 'Eijkman' is written in a cursive script. A long, horizontal, double-lined flourish extends from the end of the signature.

Mr.dr. Q.A.M. (Quirine) Eijkman
Voorzitter Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten